

Tóth Judit

A képzelt közösségtől a virtuális állampolgárságig

A nemzet, mint képzelt közösség, ismert magyarázó séma a nacionalizmus elméletei között. Ebben a gondolatmenetben nem szorul bizonyításra, hogy a kormányzat miért tételezi egységesnek a mintegy száz éve eltérő társadalmi, politikai keretek között (szét)fejlődő magyar közösség(ek)et, holott számos valóságos törésvonalat tártak fel az antropológusok, szociológusok, nyelvészek, politológusok és demográfusok a magyarországi és a diaszpóra magyarságban az elmúlt évtizedekben. Ha néha kétségek támadnak, hogy nincs is valójában lélekben, érzésben és kultúrában egységes nemzet, akkor az egységet közjogi eszközökkel esetleg mégis életre kellene hívni. Nosza, a két elképzelést egymáshoz illesztették, és létrejött a vélelmezett nemzetegyesítés, határokon és jogi rezsimeken is átívelve. Mivel gyors eredmény, azaz látható egység kell, csak monolit szabályozási megoldásban gondolkodott a kormányzat. Ennek köszönhető, hogy a sokféle élethelyzethez igazodó pluralitás – amely 1989-től kitermelte a többség-kisebbség közti együttműködés sokcsatornás szabályait, a rejtőzködő és néha szókimondó diaszpórajogot és politikát¹ – megindult az önfelszámolás irányában. A státustörvény volt 2001-ben ennek az első lépése, 2011-től pedig újabb eleme a kedvezményes honosítás, amely alapjaiban kérdőjelezi meg a honosításnak az első állampolgársági törvénytől, 1879-től eddig létrejött hazai tartalmát (magyarországi megtelepedés, annak alapján végzett hatósági vizsgálat a kérelmező elfogadható magatartásáról és megélhetésének meglétéről).

A most vitára bocsátott három kérdés lényegében arra az előfeltevésre épül, hogy a gyorsított honosítás szoros kapcsolatban áll a többség-kisebbség viszonyával és a diaszpórán belüli magyar közösségek önfejlődésével, a

1 A két itt használt fogalomról lásd Tóth Judit: A diaszpóra a jogszabályok tükrében; Tóth Judit: Az elmúlt évtized diaszpóra politikája. In Sik Endre – Tóth Judit (szerk.): *Diskurzusok a vándorlásról*. Nemzetközi Migrációs és Menekültügyi Kutatóközpont (MTA Politikai Tudományok Intézete), Budapest, 2000. 185–217.; 218–251.

politikai közösség és a nemzeti identitás változásával, valamint a szomszéd-ság politikával. Ellenkező esetben ugyanis nem érdemes vizsgálni e három irányban a magyar állampolgárság megszerzésének ezen újabb, tömeges módozatának a hatásait. Jogászként számomra a három kijelölt iránnyal kapcsolatosan az a gond, hogy nincsenek empirikus adatok, jogalkalmazói kutatások, amelyek valamely előfeltevést, hipotézist igazolhatnának. Talán hozadéka lesz ennek a vitának, ha néhány elemzési feladatot, adatgyűjtési tennivalót pontosan meghatározunk, és amikor lesz pénz a focin kívül a társadalomtudományi kutatásokra is, akkor elvégezzük azokat. Addig is három következményre hívom fel a figyelmet a további kutatást sürgetve.

a) A kedvezményes honosítás a negyedik állampolgársági törvény elfogadása óta egyfajta történelmi igazságtételként szolgál. Bár 1993–2010 között több hullámban változtattak a honosítási és visszahonosítási feltételeken, a magyarországi megtelepedést, tartózkodást megkövetelték. Szintén ilyen jellegű a visszahonosítás, amely az egykori magyar állampolgárság visszaszerzését célozza már 1880 óta. Kifejezetten a közjogi károkozás jóvátételeként vezette be a törvényhozás 1990-től a nyilatkozattal való állampolgársági visszaszerzést, ha azt kényszerű lemondás, megfosztás, elbocsátás, németországi kitelepítés okozta 1945–1990 között.² Míg a kedvezményes honosítás az egykori magyar állampolgárra és bármilyen fokú leszármazójára terjedt ki, addig a nyilatkozattal és a visszahonosítással csak a közjogi kárt közvetlenül elszenvedett kérhette vissza a magyar állampolgárságát. A 2011-től alkalmazott könnyített honosítás – bár nincsen adat a 2013. július végéig benyújtott 484 000 kérelmező és a mintegy 420 000 ál-

2 Az 1993. évi LV.tv. 5/A §-a értelmében, a köztársasági elnökhöz címzett írásbeli nyilatkozatával – a nyilatkozattétel napjától – megszerzi a magyar állampolgárságot az a személy: *a*) akit a külföldön tartózkodó egyes személyeknek magyar állampolgárságtól való megfosztásáról szóló 1947. évi X. törvény és az 1948. évi XXVI. törvény, a magyar állampolgárságról szóló 1948. évi LX. törvény, illetve az állampolgárságról szóló 1957. évi V. törvény alapján a magyar állampolgárságától megfosztottak, továbbá az, aki a 7970/1946. ME rendelet, a 10.515/1947. Korm. rendelet, a 12.200/1947. Korm. rendelet alapján veszítette el magyar állampolgárságát, valamint az, akinek magyar állampolgársága 1947. szeptember 15. és 1990. május 2. napja között elbocsátással szűnt meg; *b*) aki Magyarország területén született és születésével nem szerezte meg szülei külföldi állampolgárságát a szülők állampolgárságára irányadó külföldi jog alapján, feltéve, hogy a születése napján szülei magyarországi lakóhellyel rendelkeztek, és a nyilatkozat megtételét közvetlenül megelőzően legalább öt éve Magyarország területén lakik; *c*) aki magyar állampolgár anyától és külföldi állampolgár apától 1957. október 1-je előtt született, és születésével nem vált magyar állampolgárrá.

lampolgársági esküt tevő³ kormegoszlásáról – már nagyrészt nem a közvetlenül érintett, a valaha magyar állampolgárként éltek számára nyújt állampolgárságot, azaz a 70 év felettieknek, hanem zömmel az újabb generációknak, akiknek már csak diaszpóráként van elképzelésük a magyarországi viszonyokról. Dogmatikailag ez sokkal inkább a kárpótlással rokonítható, mivel sem az állam által szabályozással (és annak végrehajtásával) okozott kár fogalma, mértéke, sem annak helyrehozatala, kompenzálása nem egyértelmű, és nincs a károsultnak alanyi joga az orvoslatra. Sőt, az elhalt helyett, mintegy a generációk közötti kiegyezéssel, a károsultak leszármazói kapnak valamilyen jelképes, nem a valós kárhoz illő fájdalomdíjat. Évtizedek múltak el, a károkozók éppúgy elhaltak, ahogy a károsultak, és az ő leszármazóikból álló generációk egymással megbékélve nyújtanak kompenzációt a felmenők életében, szabadságában és tulajdonában esett, tömegesen előforduló károk miatt. Ám az állampolgárság elvesztése további sajátosságot jelent az igazságtalan bebörtönzéshez, kitelepítéshez vagy konfiskáláshoz képest, hiszen aligha forintosítható, és jogi kötelék jellege miatt csak egyedileg, kérelemre lehet ezt adni, visszaadni vagy a kérelmet megtagadni. A békeszerződések, a kettős állampolgárságot kizáró bilaterális egyezmények, az állampolgárságtól megfosztó határozatok révén okozott méltatlan veszteség tehát csak jelképesen állítható helyre több emberöltő után. Kell hozzá társadalmi konszenzus, amennyiben nem egyoldalú állami, közjogi kegy az állampolgárság, hanem egyfajta közjóság, egy közösség létezésének általánosan elfogadott kerete, továbbá az állampolgárság megszerzése nem járhat újabb károkozással és nemzetközi jogsértéssel. A generációk közötti és a diaszpórával való megbékéléshez a konszenzust vajon a 2004-es decemberi népszavazás igazolja? Vagy az állampolgársági törvény 2010-ben elfogadott módosítása? Netán az 1989 óta alkotmányos szablyává vált felelősségi klauzula? Nincs mindenki által elfogadott válasz. Másrészt a magyar állampolgárság megszerzése minden olyan kérelmezőnek gondot okoz, aki ezzel kockáztatja a már meglévő állampolgárságát, mert azt elveszítheti, ha önkéntesen szerez újabb, nagy hangon meghirdetett állampolgárságot. Az Európai Unióban 11 állam zárja ki egy másik állampolgárság felvételét az eredeti megőrzése mellett. Mivel a szomszédban az osztrák, az ukrán és a szlovák jog is következményeket fűz az önkéntesen megszerzett második állampolgársághoz,⁴ nyilvánvalóan a monolit közjogi

3 *MTI* 2013. július 26. Konkrét Károly belügyi államtitkár nyilatkozata.

4 Boldoghy Olivér szlovák állampolgárságának visszavonásáról, így jogosítványának, személyi igazolványának, útlevelének, lakcímkártyájának visszaadásáról, társadalombiztosítási ellátáshoz jutásának nehézségeiről beszámolt több újság, pl. *HVG* 2011.

megoldás eleve vitatható a diaszpóra nem csekély része számára, és kellő diplomáciai előkészítést, államközi tárgyalásokat igényelt volna a könnyített honosítás bevezetése. Az Európai Emberi Jogi Bíróságot is megjárta felvidéki magyarok panaszát⁵ elutasították, mondván, hogy a könnyített honosítással, kérelmükre szerzett magyar állampolgárságukra tekintettel, a törvény erejénél fogva veszítették el a szlovákokat, így az nem alapozza meg az európai jogvédelmet. A szlovák állampolgársági törvény 2010. július 17-én életbe lépett módosítását követő három évben mintegy 500 fő veszítette el a szlovák állampolgárságát, akikből több tucat volt a magyar állampolgárságot szerző,⁶ és ez ismert kockázat és kár⁷ marad a jövőben is a kérelmezőknek.⁸ Különösnek tűnik az emberi jogi mércék számonkérése akkor, amikor az Országgyűlés figyelmen kívül hagyta a Magyar Helsinki Bizottság javaslatát a gyermekek és a hontalanok nemzetközi egyezményben foglalt állampolgárság szerzésére vonatkozó vállalások tisztességes átültetésére. Noha az állampolgársági törvény módosításakor ezt elvégezhetnék volna, a közjogi kárpótlás mellett ezt a mulasztást fenntartotta a törvényhozás.⁹ A könnyített honosítás tehát felnagyította az ellentmondásokat az állampolgársá-

november 22. Lásd Tokfalvi Elek: Semjén kuruckodása és a cserbenhagyott Boldoghy Olivér. http://hvg.hu/velemeney/20111122_szlovakia_megfosztas_allampolgarsagtol [letöltve 2013. december 15-én].

5 Fehér and Dolnik v. Slovakia, ECtHR Appl. nos. 14927/12 and 30415/12 (21 May 2013), 3rd Section as a Chamber of the Court. <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-121167> [letöltve 2013. december 1-én].

6 *MTI*, 2013. július 1.

7 Státusa: lakhely nélküli idegen – a kettős állampolgárságról jogász szemmel. *Helsinki Figyelő*, 2012. február 24. http://helsinkifigyelelo.hvg.hu/2012/02/24/kettos_allampolgarsag/ [letöltve 2013. december 1-én].

8 Több szlovákiai civil szervezet sürgette ennek megváltoztatását, mert „végsőkéig ragaszkodunk a meglévő szlovák közjogi kötelékünkhöz is, és megküzdünk érte akár a legfelsőbb emberi jogi ítélőszékek előtt”, sőt polgári elégedetlenségre, tüntetésre, a sértettek kárpótlására is felszólították a közvéleményt, hogy a kettős állampolgárság engedélyezése lehetővé váljon. Lásd Szervezetten a kettős állampolgárság mellett. 2011. augusztus 9. <http://www.felvidek.ma/felvidek/kozelet/29683-szervezetten-a-kettos-allampolgarsag-mellett> [letöltve 2013. december 1-én].

9 A Magyar Helsinki Bizottság a T/4699. sz. képviselői indítványhoz (2011. október 24.) dolgozott ki javaslatot, hogy az Áptv. 1. §-a kiegészüljön a gyermekek legjobb érdekének elvével, a 3. §-ból és az 5/A §-ból kikerüljön, hogy a magyarországi lakóhellyel rendelkező hontalan szülők itt született gyermeke szerezzon magyar állampolgárságot (mivel a lakóhely létesítése jogi akadályokba ütközik számukra), a tisztázatlan jogállású gyermek pedig egy év után szerezzon magyar állampolgárságot. Ugyanis ez felel meg az ENSZ 1961. évi és 1989. évi egyezményének.

got szerezni kívánók eltérő jogi kezelése terén, mivel a szuverén államnak az állampolgárságban okozott közjogi kárait, más csoportok legitim igénye alapján, egyformán kellene reparálnia. Különösen akkor, ha az állampolgárság egyes szerzési jogcímeit kárpótlási, jogorvoslati, kompenzációs céllal vezetik be.

b) Az állampolgárság fokozatosan egy etnikailag lehetőleg homogén birodalom építésének eszközévé válik. Merő anakronizmus, ha az állam arra törekszik, legyen minél több katona, adófizető és szülőképes alattvaló. Ha a népszámlálási adatok lélekszámcsökkenést jeleznek, azt új állampolgárok előállításával lehet gyorsan ellensúlyozni? Ha pedig nemzetállamról van szó, akkor főleg az ország nyelvét beszélő új állampolgárokkal kellene a demográfiai egyenleget javítani, lehetőleg a kulturális egyszínűség megőrzésével? Noha ma már az országok versenyképessége, nemzetközi súlya nem a lakosságuk számától és az állam területi nagyságától függ, a hajdani királyi Magyarországot visszaépítő álmok nem csak a mennyiségi mutatókat misztifikálják, de például a menekültek befogadását és integrációját is megakadályozzák. Folyamatosan magas ugyanis az idegengyűlölet, a rasszizmus és a jobboldali extrémizmus mértéke a lakosság körében,¹⁰ ám államkötvényért cserében letelepedési engedélyt szerezhetnek az Unión kívüli külföldiek, sőt a parlamenti döntéshozók szerint, jó pénzért (befektetésért) még állampolgárságot is.¹¹ Bár végül ezt kihúzták a tervezetből, az állampolgárságról gondolkodás

10 A Political Capital (2011) felmérése szerint a jobboldali extrémizmus indexe 2002–2009 között 10%-ról 21%-ra emelkedett a 15 év feletti korosztályban. A TÁRKI 1992 óta rendszeresen végzett idegengyűlölet mérései szerint a gyűlölteket toplistáját a romák vezetik, az arabok, románok, afrikaiak, kínaiak követik, végül a nem-létező piréz menekültek zárják. A 2011-es fiatalok körében végzett kutatás (N=3000) szerint a roma menedékkérőket a megkérdezettek többsége, életkortól és iskolai végzettségtől függetlenül, nem engedné be az országba, amiből az is következik, hogy az új generáció még ellenségesebb a romákkal és a menekültekkel szemben, hiába nő közben a megkérdezettek iskolai végzettsége. www.tarki.hu továbbá Nyusztay Máté: Kétharmados többségben az idegengyűlölet: Kimenni és változtatni! *Népszabadság*, 2011. december 5. http://nol.hu/belfold/20111205-kimenni_es_valtoztatni [letöltve 2013. december 1-jén].

11 A T/8879. sz. törvényjavaslatához, amely 250 ezer euro értékű államkötvény 5 éves megvásárlójának letelepedési engedélyt ad a 2007. évi II. törvény módosításával, indoklásában úgy fogalmaz: „Jelen javaslat azért köti az állampolgárság megszerzését állampapír-vásárláshoz, mert ezzel is segíteni kívánja az állam finanszírozását.” Az egész perverz tervezetet kiválóan elemzi Nagy Boldizsár: Anarchisták a parlamentben. *Élet és Irodalom*, 2012. november 9.

haszonelvűségét jól bizonyítja. Egyébként a befektetők józanságát jelzi, hogy eddig egy tucattal is kevesebb külföldi élt ezzel a lehetőséggel, bár az államkötvényt forgalmazó off-shore cégek száma már majdnem ugyanennyi.¹² A statisztikai adatok bővületében élve tehát rövid idő alatt lehet növelni a birodalmi alattvalók számát, ha nem kell itt élni, ideköltözni, adót fizetni, elég, ha az illető valószínűsíti magyarországi származását¹³ vagy azt, hogy egy hajdani/mai magyar állampolgár leszármazója vagy házastársa. Furcsa módon ehhez azt ellenőrzik, hogy (a távolból?) áskálódott-e a magyar állam biztonsága ellen, meg azt, hogy ért-e magyarul,¹⁴ bár ezeket nem ellenőrzik átlátható kritériumok szerint. Míg 1993-ban a kedvezményes honosításhoz megkivánták a magyar nemzetiségről szóló nyilatkozatot, ez eltűnt, hiszen az egykori birodalom állampolgársággal rendelkező vagy frissen azzá vált alattvalók leszármazóit és házastársait várjuk. Ezt nevezhetjük akár lánc-honosításnak is, hiszen ha a családban valakit már vissza-honosítottak, akkor a házastárs és az összes leszármazó előtt nyitva a honosítási út, rá való tekintettel. Így a többes állampolgárság többféle statisztikai mutató javítását eredményezheti, bár éppen a

12 *Klubrádió*, 2013. július 30.

13 Nem kapott magyar állampolgárságot a magyar igazolvánnyal rendelkező Mohamed Osman Nagyváradon élő magyaráb, pedig arra hivatkozott, hogy a török uralom alatt kerültek Afrikába, Észak-Szudán és Egyiptom határvidékére a magyarországi elszármazottak. Mára mintegy ötvenezeren lehetnek a magyarábok. A miniszteri biztos érvelése szerint a csángókra gondolt a jogalkotó, de egyébként okiratokkal kell igazolni a felmenőket (*MTI*, 2011. december 4.) Ugyanakkor a török uralom alatt Magyarországról a XVI-XVII. században elhurcolt rabszolgákról, Kolonits püspök által 1687-ben keresztelt török gyerekekről, akiknek szüleit eladták rabszolgának, magyarul megtanult török iparosokról (pl. Borbély Ahmet, Puskás Jusszuf, Fördös Omér, Sörfőző Mehmet) bőven olvashatunk Takáts Sándor: *Rajzok a török világból*. III. kötet, MTA, Budapest, 1917, 321. <http://digitalia.tudaskozpont-pecs.hu/books/takats-sandor-rajzok-a-torok-vilagbol-budapest-mta-1915-1917-3/web/index.php?page=b319&wpid=2971> [letöltve 2013. december 1-én].

14 Az Áptv. 4. § szerint, ha a magyar jog szerint büntetlen előéletű, és a kérelem elbírálásakor ellene magyar bíróság előtt büntetőeljárás nincs folyamatban, valamint honosítása Magyarország közbiztonságát és nemzetbiztonságát nem sérti, úgy kedvezményesen honosítható az a nem magyar állampolgár, akinek felmenője magyar állampolgár volt, vagy valószínűsíti magyarországi származását, és magyar nyelvtudását igazolja. Másrészt, kérelmére kedvezményesen honosítható az a nem magyar állampolgár, aki legalább tíz éve érvényes házasságban él olyan személlyel, aki az állampolgársági kérelem benyújtásának időpontjában magyar állampolgár, vagy öt éve érvényes házasságban él olyan személlyel, aki az állampolgársági kérelem benyújtásának időpontjában magyar állampolgár, és közös gyermekük született, a közrendi feltételeknek megfelel (lásd fent), és magyar nyelvtudását igazolja.

demográfusok mutatták ki, hogy például a 2011-es népszámlálás, tíz év alatt, Romániában 2,6 milliós fogyást, az ottani magyarok körében pedig 200 ezer fős csökkenést mutatott ki. Békeidőben ezt a jelentős apadást részben a migrációval és a kettős állampolgársággal, részben az asszimilációval magyarázzák.¹⁵ Az egységes birodalom azonban itt épül és nem ott, ezért a honosítást kérők nevét és születési adatait is magyarosítják kérelemre,¹⁶ alkotmányossági vizsgát pedig nem kell tenni, mert biztosan tudja a választ¹⁷ például arra, hogy milyen az önkormányzati igazgatás, miért 1990-től számítjuk a rendszerváltoztatást, vagy azt, hogy a magyar állampolgárság mivel igazolható. A többi honosítást kérő persze csak vizsgázzon, és fizessen érte egy félhavi bért, bármilyen régen is él Magyarországon. Végül a birodalmi nagyság (emlékének) megőrzését szolgálja a végtelenített ideig megtartott és átörökített magyar állampolgárság. Ugyanis 1929 óta távozott – és külön határozattal a magyar állampolgárságtól meg nem fosztott – magyar állampolgárok és gyermekeik, unokáik akár millió számra maradtak, és váltak állampolgárrá a nagyvilágban. Az élő kapcsolat, a nyilvántartásba vétel hiánya nem gátolja az állampolgárság meglétét, amely e ponton látszólagossá teszi a jogi és társadalmi köteléket, hiszen nem is tudnak létezéséről az érintettek.

c) Az állampolgárság megszerzése kizárja a kisebbségi autonómia és/vagy külön jogok követelését, ugyanis térségünkben csak az autochton (őshonos) kisebbségeknek biztosítanak – ha van alkotmányos alapja – külön jogokat, míg nyugatabbra az új migránsoknak. Mivel a könnyített honosítással tömegesen jönnek létre kettős állampolgárokból álló közösségek, mégpedig migráció nél-

15 Horváth István, a Babeş-Bolyai Tudományegyetem Szociológia tanszékének docense, a Nemzeti Kisebbségkutató Intézet (ISPMN) igazgatója. Lásd Szócs Levente: A migráció miatt fogy az erdélyi magyar. *Népszabadság*, 2012. február 18. http://nol.hu/kulfold/20120218-a_migracio_miatt_fogy_az_erdelyi_magyar [letöltve 2013. december 1-jén].

16 Az Aptv. 20/A. §-a szerint a honosítást kérő egyidejűleg kérheti, hogy saját vagy felmenője egykori magyar születési családi nevét viselhesse; többtagú születési családi nevéből egy vagy több tag, valamint születési és házassági nevéből a nemre utaló végződés vagy névelem elhagyását; utónevének magyar megfelelőjét; házastársa vagy annak felmenője, illetve – özvegy, elvált családi állapot esetén – volt házastársa vagy annak felmenője egykori magyar születési családi nevének viselését. A 20/B. § részletezi, hogyha a honosítást kérő születési helyének, a külföldi helységnek volt hivatalos magyar elnevezése, a honosítási vagy visszahonosítási eljárás során a külföldi helységnek az egykori hivatalos magyar elnevezését kell használni, esetleg párhuzamosan a mai hivatalos elnevezéssel.

17 7. számú melléklet a 125/1993. (IX. 22.) Korm. rendelethez: Az alkotmányos alapismeretek vizsgaszabályzata és a vizsgakövetelmények.

kül, az eddigi politikai integrációja a magyar közösségeknek veszélybe kerülhet a környező országokban. A státustörvény és az arra épülő kedvezmények még nem akadályozták a kisebbségi jogvédelmet és az 1989-től a külpolitikai alapelvekbe beépülő nemzetpolitikát, a szülőföldön boldogulás elvét, legfeljebb a kétoldalú kapcsolatokban okoztak némi zavart.¹⁸ Ám az állampolgárság megszerzésének újfajta kiterjesztése a kisebbségvédelem helyébe, a választójog révén, a magyarországi pártpolitikai küzdelmeknek a diaszpóra közösségekre való kiterjesztésével jár. Bár kezdetben titkolták, régóta nyilvánvaló a közjogi kötelék egyetlen, bizonyított, a regisztrációval és levélszavazási manipulációval körített célja. Mivel olyanokra is kiterjesztik a választójogot, akik nem élnek a magyarországi törvények hatása alatt,¹⁹ sőt szavazatuk eldöntheti azt, hogy évekig kik és miként kormányozzák az országot, ezzel a népszuverenitás és a demokratikus választások rendje erodálódik.²⁰ A kétoldalú kapcsolatokat is rongálhatja, ha a területi állam hatóságaival nem egyeztetnek a külföldön élő magyar állampolgári választások zavartalan megszervezéséről. Másfelől, a többes állampolgárság a migrációs tapasztalatok bővítésével a transznacionális állampolgárságot hozza létre, ahol a polgárok két- és többlakiak, költöznek, dolgoznak és vállalkoznak, neten és telefonon naponta alakítják kapcsolati hálójukat akár egyidejűleg több országban, és nem kötődnek egy szűkebb régióhoz, szülőföldhöz befolyásukkal és jelenlétükkel.²¹ Az állampolgárságnak ezt a tartalmi átalakítását gyorsítja az európai uniós polgári jog a tagállamok közti utazás, munkavállalás szabadságával. Bár 65 országból valók kértek könnyített eljárással honosítást, az 1. táblázat jól jelzi, hogy a kérelmezők kétharmada már eddig is élhetett ezzel a mozgási szabadsággal, azaz bármikor letelepedhetne a magyar állampolgárság nélkül is, míg a harmaduknál feltételezhető, hogy nagy esélyt kínál nekik az Unió területén való utazás, munka, amihez persze kell egy tagállami útlevél.

18 Győri Szabó Róbert: *A magyar külpolitika története 1848-tól napjainkig*. Helikon, Budapest, 2011. Különösen a VIII-IX. fejezetek.

19 A 2011. évi CCIII. törvény az országgyűlési képviselők választásáról a magyarországi lakóhellyel rendelkező választópolgárnak egyéni és pártlistás (2) szavazatot, a magyarországi lakóhellyel rendelkező nemzetiségi polgárnak egyéni és kisebbségi vagy pártlistás (2) szavazatot, míg a magyarországi lakóhellyel nem rendelkező külföldi választópolgárnak egy pártlistás (1) szavazatot ad (12. §) Lakóhely alatt a lakcímnyilvántartásban szereplést, annak hiányában a magyarországi tartózkodási helyet értünk. (1. §) Ez a választójog egyenlőségét sérti.

20 A vita kifejtését lásd Bauer Tamás: *A Fidesz igaza. Élet és Irodalom*, 2013. március 29.

21 Bauböck, Rainer: Changing the boundaries of citizenship: the inclusion of immigrants in democratic policies. In Martinello, Marco – Rath, Jan (eds): *Selected Studies in International Migration and Immigration Incorporation*. IMISCOE Research, Amsterdam University Press, 2010, 275–314.

1. táblázat: A 2013. áprilisig honosítást kérelmezők (422 870) állampolgársági megoszlása.²²

Ausztria	142	USA	1013
Belgium	17	Kanadai	787
Bulgária	27	Dél-Amerikai	276
Ciprus	2	Ausztráliai	389
Csehország	35	Izraeli	1126
Dánia	2	Volt-szovjet	1327
Észtország	20		
Finnország	47	Ázsiai	71
Franciaország	82	Afrikai	66
Görögország	19	Ukrajnai	50 658
Hollandia	10	Oroszországi	1284
Horvátország	1289		
Írország	7	Szerbiai	76 654
Lengyelország	61	Egyéb európai	488
Lettország	3		
Litvánia	2	Hontalan	116
Luxemburg, Málta	0		
Nagy-Britannia	31		
Németország	953		
Olaszország	49		
Portugália	11		
Románia	283 866		
Spanyolország	13		
Szlovákia	1515		
Szlovénia	144		
Svédország	268		
EU27	288 615 (68,3%)	Nem-EU	134 255 (31,7%)

22 A *Népszava* 2013. április 6-i adatai alapján.

A migrációs hullámot inspiráló egyszerűsített honosítás – különösen, ha egybevetjük azzal, hogy 1993–2010 között 134 887 fő kapott összesen honosítással állampolgárságot a KSH adatai szerint – persze pótolhatja az innen elmenőket. Bár sok a bizonytalanság a külföldre ment magyar munkavállalók, unokára vigyázó nagymamák és a visszatérők számában, legalább 200 000 hivatalosan bejelentett magyar állampolgár élt 2011-ben egy másik EU tagállamban, és valamivel kisebb lehet az egyéb kontinensek felé emigráltak száma. Az éves megoszlás a 2. táblázatban jól jelzi, hogy Németország, Ausztria, az Egyesült Királyság és Írország a leggyakoribb célpont.²³

2. táblázat: Hatósági regisztrációba bekerült magyar állampolgárok egyes EU tagállamokban

	2001	2008	2009	2010	2011
Belgium	1534	2917	3312	3772	4451
Bulgária	95	88	88	88	138
Csehország	418	587	653	652	711
Dánia	391	1019	1357	1586	1867
Németország	54 437	60 221	63 801	65 443	73 433
Írország	n.a.	n.a.	5884	5055	4877
Spanyolország	778	6628	7791	8365	9104
Olaszország	n.a.	5467	6171	6868	7404
Lettország	13	23	37	30	31
Hollandia	1538	2921	4044	5294	6546
Ausztria	12 729	19 318	21 527	25 978	30 608
Lengyelország	n.a.	457	435	448	449
Portugália	158	386	333	352	428
Szlovénia	51	127	162	156	201
Szlovákia	n.a.	2702	3623	4602	5341
Finnország	654	900	1117	1198	1315
Franciaország	n.a.	n.a.	5000	n.a.	10 000
Svédország	2988	3104	3862	4525	4886
Egyesült Királyság	4273	n.a.	n.a.	37 000	42 000
Összesen	80 057	106 865	129 197	171 412	203 790

23 Eurostat, osztrák, német és Egyesült Királyság statisztikai hatósága adatai alapján, továbbá lásd még SEEMIG projekt adatait a www.demografia.hu honlapon

A szomszéd országokkal való viszonyt a többes állampolgárok és a migránsok számának növekedése, az egzisztenciájukat is féltők egyre láthatóbb idegengyűlölete, az állampolgári joggyakorlással járó konfliktusok és a pártpolitikai kampányok szétterítése minden bizonnyal befolyásolni fogja. A választójognak a külhoni polgárokra való kiterjesztése mellesleg nem társult sem a kisebbségi fogalomnak és jogállásnak az idetelepedett nemzetiségi lakosokra, sem az itt élő uniós polgárokra való kiterjesztésével, tehát nem tette a parlament általánossá a választójogot. Ugyanakkor az eddig meglévő magyar nemzetiségi parlamenti képviselőt Bukarestben, Pozsonyban, Zágrábban, Belgrádban és Ljubljanában működésképtelenné válik, mert ugyan mit keresnek a kettős állampolgárokat képviselők ott? Vagy még egyszerűbben: „A külhoni magyaroknál lojalitási konfliktust okoz” a kettős állampolgárság és a pártpolitikai megosztottság exportja, ahogy azt találóan összegezte Ruprecht Polenz, a Bundestag külügyi bizottságának kereszténydemokrata elnöke.²⁴

A rövid hozzászólás summázata, hogy a diaszpórajog és -politika, a magyarok parlamenti képviselője helyébe lépő állampolgársági jog nem teszi valóságossá a vélelmezett lelki, kulturális nemzeti egységet, nem javítja a szomszédokkal való viszonyt és a kisebbségi jogvédelmet sem, de feltehetőleg növeli egyes pártok szavazatait, valamint a migráció révén csökkenti a szülőföldjükön boldoguló magyarok létszámát. A közös teherviselés és szolidaritás nélküli, a jogegyenlőséget, az egyenlő bánásmódot és népszuverenitást erodáló magyar állampolgárság új, haszonelvűsre épülő tartalmat kap. A nagy sietséggel adott állampolgárság²⁵ – bár történelmi igazságtételnek is szánták – újabb közpolitikai sérelmeket és közjogi károkat okoz, ugyanakkor sokaknak ad esélyt újabb és újabb migráns magyar közösségekbe való bekapcsolódásra, az uniós szabad utazás és munkavállalás gyakorlására, valamint a táv-választójog gyakorlási technikáinak fejlesztésére. A hazai közjog nagy újítása a birodalomépítő szuverenitás alapján születő virtuális állampolgárság.

24 Idézi Törzsök Erika: Játszmák a határon belül, határon túl. *Népszava*, 2012. március 10. <http://www.nepszava.hu/articles/article.php?id=529329> [letöltve 2013. december 1-jén].

25 A sietség bizonyítéka, hogy az állampolgársági esküt követően kellett visszavonni egy ukrainai férfi magyar állampolgárságát az államfőnek, mivel csalárd módon adott meg adatokat, használt fel iratokat az állampolgárság megszerzése érdekében. *Magyar Közlöny*, 2013. július 19., 124. sz. A 33 éves férfi történetét lásd: Itt az első visszavett állampolgárság, *Népszava* 2013. július 24. <http://www.nepszava.hu/articles/article.php?id=664385> [letöltve 2013. december 1-jén].